

Peter De Graef speelt Thomas Bernhard in *Toneelschuur*

De wereldverbeteraar: Weergaloos portret van ontroerende kankerpit

THEATER • RECENSIE
MARGRIET PRINSEN

De Paardenkathedraal speelt 'De wereldverbeteraar' van Thomas Bernhard. Regie: Dirk Tanghe. Spel: Peter De Graef, Marie Louise Stheins. Gezien: Stadsschouwburg Amsterdam, 25 jan. Te zien: Toneelschuur Haarlem, 13 en 14 feb.

Alleen het getik van breipennen vermag de professor tot rust te brengen. Even maar, dan moet de vrouw naast hem weer gauw aan het werk. De huishoudster zorgt al vele jaren voor de professor, ze slooft en draaft en verdraagt als toonbeeld van vrouwelijke berusting zijn schrikbewind. Heel soms noemt hij haar 'zoeteke' en eenmaal neemt hij haar zelfs even in zijn armen — wat zij, met gebalde vuisten en omhooggestoken armen, eerder lijdzaam ondergaat dan beantwoordt.

De wereldverbeteraar is een groteske komedie van Thomas Bernhard. Hij beschrijft daarin een dag uit het leven van een oude, zieke professor. Die krijgt een hoge onderscheiding uitgereikt voor zijn wetenschappelijk werk, een traktaat. Het is in

maar liefst 96 talen vertaald, maar niemand heeft zelfs maar een flauw vermoeden wat er nu eigenlijk in staat. In de lange monoloog die de professor houdt, wachtend op het hoge bezoek van de universiteit, wordt in elk geval de teneur van zijn traktaat duidelijk: zijn filosofie komt erop neer dat de wereld een stinkende beerput is en beter zou kunnen worden afgeschaft.

De professor is een typische Thomas Bernhard-exponent: een zeurderige, wantrouwende aartsankeraar. Hij heeft een uitgesproken hekel aan de zon en haat de monotonie van de schaduw. Hij haat de natuur, hij haat de kunst, hij haat mensen, hij haat het getsjilp van vogels. 'Het is alleen de hopeloosheid die alles nog een beetje draaglijk maakt', zegt hij ergens.

Peter De Graef maakt een waar monument van de professor. Hij ziet er onooglijk uit in zijn morsige pak, zijn mond beweegt spastisch, zijn stem slaat voortdurend over. Hij zit gekluisterd aan zijn stoel, zijn be-

nen zijn vrijwel helemaal verlamd, zijn schouders schonkig en verkrampt. Zijn stemgeluid wordt versterkt door een zendmicrofoonje waardoor hij veel nuances aan kan brengen in zijn zeurende, tierende, klagen-de, flemende en scheldende betoog. Alle registers trekt De Graef open om zijn personage gestalte te geven. Marie-Louise Stheins geeft mooi tegenwicht als de onverstaanbaar mompelende, altijd zorgende huishoudster.

Het toneelbeeld bestaat uit een schreeuwend kanariegeel plastic achterdoek, waartegen de professor in zijn eenvoudige stoel minnetjes afsteekt. De belichting van onderaf geeft elke beweging van de personages metershoge schaduwen, waardoor een bizarre, tweede werkelijkheid ontstaat. Een kronkelende afschaduw van wat zich afspeelt in het hoofd van de professor. *De wereldverbeteraar* schetst een weergaloos portret van een oude, zieke en zijns ondanks toch ook ontroerende man.

Peter De Graef maakt een waar monument van de professor.

FOTO • SIOUKJE DIJKSTRA

Haarlems Dagblad 12/2/98